

A X. kötet tartalma.

I. Költemények.

	Lap.
Az új ezer hajnalán. Murányi Sándor	4
Sámuel. Rédiger Géza	10
Isten mindenütt. Józan Miklós (Williams)	28
Ujévi fohász. Demeter Dénes	29
Megnyugvás. Rédiger Géza	43
Egy új teremtmény. Józan Miklós	46
Megváltó. Rédiger Géza	58
Méla hangok. Tarcsafalvi Albert	60
Levél Brassai Sumuel urnak. Gárdonyi Géza	73
Uram ne büntess. Tarcsafalvi Albert	89
Dr. Brassai Sámuel halálára. Tarcsafalvi Albert	121
Szent Péter a hegyaljai szüreten. Végh Mátyás	158
Székely Juliska. Dézsi Mihály	163
Enyedí György emlékezete. Tarcsafalvi Albert	203
Békesség és jóakarát tinéktek. Végh Mátyás	212

II. Vallásos és erkölcsi tárgyú közlemények.

Vigyázzanak az órszemek. Boros György	25
Mi biztosítja leginkább a templomba járást?	65. 81
Egy láthatatlan hatalom Boros György	90
Nem esküszöm! Deák Miklós	95
Munkára föl. Boros György	2
Egy fiatal lelkésznek. Boros György	43
A Sozzinok családja	52
Egy láthatatlan hatalom Boros György	90
Dr. Brassai Sámuel Meghalt. Boros György	106
Brassai Sámuel. P. Thewrewk Emil	107
Brassai utolsó perczei. Boros György	108
Ki legyen a felelős? Mózes Mihály	112
Papnék és papleányok teendőiről. Raffaj Irma	130
Az unitárius nők feladata. Boros György	139
A papnevelés ügye. Boros György	154
Szózat. Hajós János	207

III. Életrajzok és rokon-tárgyúak.

Kálnoki Bedő Albert. (Arczképpel) Boros György	6
Májai István. (Arczképpel)	28
Brassai Sámuel	41
Fekete Gábor. K. A.	62
Luther mint ember. Grátz Mór	77. 92
Dr. Brassai Sámuel. (Arczképpel)	105
Jakab Elek Boros György	124

Apró dolgok Brassai életéből. Közli Boros György	112
Részvét írat Jakab Elek haláláról	137
A-Rákosi Székely Sándor sirja felett. Fekete Károly, Mikó Lőrincz	

IV. Vegyes tartalmúak.

Jótekonyság és joiékonyságintézetek. Lovácsi Antal	3.	30
A rebelis pap. Angolból Márkós Albert		11
A vidékről. Omikoan		14
Nők világa	15. 32. 48. 64.	115
Nyílt kérdés		16
Williams new-yorki lelkész nálunk		17
Én tudom és én akarom		18
A 10-ik. Unitárius Közlöny szerkesztői		20
A kézi munka. Mezirizky Szalai Alix		34
A természettudományi társ. üdvözlötte Brassai Sámuel egyetemi tanár Urnak		42
A gazdasági ismétlő iskoláról. Ifj. Kiss Jakab		44
Tört sugarak Boros György		26
Népiskolai hitoktatásunk bajai. Simó János		52
Hasznos tudnivalók. Útő Béla		66
Az angol unitáriusok között. Boros György		70
Az angol nők munkásságáról. Boros György		83
Beküldött új könyvek		85
Gyászjelentések		109
Az iskola bezárása után. József Dénes		114
Az egyház körökből. G. K.		125
Brassai. (képpel) Dr. Nyiredi Géza		127
Az egyházi énektanítás ügyében hirdetett pályázat eredménye		142
Válasz. Galfi Lőrincz		147
Irodalom	10. 52. 148.	218
Dávid Ferencz egyesület tagjaihoz. Ferencz Józsefné		153
Miniszteri engedély. Dr. Wlassich Gyula		154
Az egyházkörökből		159
A család hivatása. Osváth Gábor		162
Az unitárius bucsú Raffaj Irma		164
Hasznos tudnivalók		165
Sub auspiciis Regis		210
V. Egyházi és iskolai mozgalmak 20, 36, 52, 67, 85, 100, 117, 132, 149, 166		
VI. Egyleti élet és munkásság 11, 33, 54, 70, 84, 102, 110, 134, 141, 166		

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTIK Dr. BRASSAI SÁMUEL és BOROS GYÖRGY.

Kálnoki BEDŐ ALBERT.

Munkára föl!

Egy hosszú évet ünnepeltünk. Lelkünk gondolatai, szivünk érzelmei a multnak voltak szentelve. Örömtől áradott kebelünk egy nem remélt siker fölött. Méltó volt az alkalomhoz, de most az ünnepnek vége, a munkás napok elközeledtek. Munkára föl!

Ugy van, dolgozni kell éjjel és nappal, de mielőtt hozzá fognánk, tekintsünk szét, vessünk számot, gondolkozzunk arról, hogy *milyen legyen a munka?*

Eddig a fiu oda állott atyja mellé, a leány anyja mellé s gyermekies áhitattal lesték el a mindennapi élet közönséges foglalkozásait. Volt abban bizonyos megható vonás, bizonyos kegyelet, nagy mértékű tisztelet és a mellett létfentartó conservativismus. Tisztelettel adózunk a mult idők kedves hagyományainak, azokat hátvédeknek igen, azonban vezérbotoknak használni többé nem fogjuk, nem használhatjuk.

Miért? Azért, mert új idöket élünk. Most a ki csatába akar menni, a kovás fegyvert hagyja a szegen és használja azt a mely füst nélküli löporral legtöbbet lö egy percz alatt, mert különben elveszíti a csatát.

Ne ütközzenek meg olvasóink e harczias hangon. Képbén szólottunk, de ha kép nélkül akarunk is beszélni, ennél kevesebbet mondanunk nem lehet. Mert az idö teljesen megváltozott, a régiek elmultak, mindenek megújultak. Nekünk székeleknek, nekünk magyaroknak, ha élni és uralkodni akarunk, meg kell újulnunk gondolkozásban, meg munkában és meg a reménységben is.

A gondolkozás és a munka nehezen változik, és mindkettő csak úgy, ha sokat, nagyon sokat *tanulunk* a legjobb iskolákban, melyeket az egyházak, az állam és az élet felállítanak. Kezdjük legelől. A népiskola legyen mintaszerű! Eddig hat hosszú év alatt 3—4 havi kényszerült iskolázással, a gyermekek nagy nehezen eljutottak a „jól olvasás” derekáig, azután 2—3 év mulva ismerték még a betüket, a mikor sor alá kerültek, még letudták írni a nevüket. Ilyen tanulás nem kell. Ebbe nincsen haszon. Először válasszuk meg jól a tanítót, most, hála Istennek, sok derék emberünk van, azután álljunk neki a tanulás-

nak akár mint a földszántásnak. Az anyag meg van. A székelynél kész a józan ész, a tehetség, az erő. Ezeket fel kell használni a maga idejében a legnagyobb szorgalommal. Az új nemzedék székelységben (más sem lehet kivétel) ne találtassék egyetlen ember, a ki a népiskolai nevelés összes kincseivel el ne lássa magát. Ez az első föltétel!

Ha ez megvan, azonnal megváltozik a gondolkozás is. Ha eddig azt hitte a székel, hogy megél a jég hátán is, mert tud dolgozni, ezután megfogja gondolni, hogy az erejét Oláhországba viszi-e, hogy ott a bojárnak jó kocsisa legyen, vagy pedig kiviszi a hazai városokba s ott akár a szakiskolákban, akár a tudomány iskoláiban teljes emberré növeli magát.

Gondoljuk meg a dolgot minden oldalról! Nem csak az iparosnak, nemcsak a tudósnak, nemcsak a papnak, hanem a földmivesnek is kell tanulni. A földmives szakiskolákat nem lehet nélkülözni a közönséges székel gazdának is. Igen természetes, hiszen nyilvánvaló, hogy a földmives munkához is megvannak a módok és az eszközök, melyekkel azt könnyebbé, gyümölcsözőbbé lehet tenni. Balgaság volna azt hinni többé, hogy a föld termékenységét csak is a régi módon lehet növelni! De hát a hol a föld nem való termésre? Hát a hol nem terem eleget? Erre felelnek legközelebbi szomszédaink a csehek. A föld termését pótolja az ipar. Erre aránylag legkevesebbet gondolt éppen a székel föld népe. Pedig ezzel az eszmével meg kell barátkozni s ezért újból is első helyen a népiskolához fordulunk és a tanítókat és a tanítónőket keressük, ezektől várjuk, hogy a székelty győzzék meg arról, hogy ők nincsenek a legdurvább és legkevésbébb fizető munkára kényszerítve.

A lelki miveltségnek azt az ágát sem feledhetjük, a mely az erkölcsre és a vallásosságra tartozik. Mi azt hisszük, hogy ezen a téren is még jobbra ósdiak vagyunk. Népünk a szószéktől fölötté messze van, s e miatt a lelkésznek kell leereszkeni a néphez. Meg kell fordítani a viszonyt. A népet kell közelebb emelni a szószékhez, úgy hogy adjunk neki több ismeretet a szószék tudományában. Ki tett kísérletet a biblia oktatás fölséges munkájában a vasárnap délutáni órákon kívül? Már pedig azok nem szakszerűek, holott éppen arra van szük-

ség. A hivek seregét be kell vezetni a biblia, a vallás, az egyház, a hit ismereteinek elemeibe, hogy ne legyen kénytelen az unitárius lelkész is szüntelenül kerülni azokat a fogalmakat, melyeket a tudomány használ, azok miatt, melyeket a szokás megörökített, még pedig tévesen.

No hát itt is új munkára van szükség, és ez meg is lesz. A jelek arra mutatnak. Legközelebbről két ifju lelkész alakított Dávid F. fiók-egyletet hiveiből. Keresik számokra a lelki táplálékot. Megfogják találni, mert ime ott kínálkozik az ének, ez a bűvös hódító, mely előtt még a sziklákon sziszegő kigyó is megszelidül. És erre milyen jó eszköz van éppen a mi egyházunk kezébe adva!

A felsőbb tudományokról nem is szólok, hiszen az iránt a székelységnek mindig meg volt a kedve, a mit a maroknyi unitárius egyház is oly jelesül bebizonyított azzal, hogy székelyeinek, mert hivei jobbára ezek, három középiskolát tartott fenn évszázadon keresztül.

No ha a gondolkozás és a munka az idő által parancsolt ezen változáson keresztül megy, akkor a mi reménységünk teljesen meg fog valósulni. Akkor a mi utódaink nemcsak versenyezni tudó, hanem a mellett ép, erős és gazdag nép lesznek.

Mi ezt olvassuk ki a jövő titkos jeleiből, erre hívjuk fel a figyelmét mindazoknak, a kiket illet.

Munkára föl! Az óra ütött, az idő itt van. A ki élni és uralkodni akar, ne henyéljen, mert a munka sok, veszíteni való idő nincs!

Boros György.

Az uj ezer hajnalán.

Szép, magasztos volt, mint egy gyönyörű álom.

Hogy *ezt* is megértem — ama bölcs hatalmat:

Nemzetem Istenét, óh áldom, óh áldom.

Áldalak óh Uram! ki ezt így akartad,

A ki *ezer* évnek dicsőségét, fényét,

Adtad a magyarnak..!

Rég mult nagy időknek ragyogott fel napja;
Elhunyt daliáit keltve új életre,
Nem véres fegyverrel . . . nem riadó harcra —
De a *békés munka* ünnepét hirdetve.
Mert *ünnepet* ültünk... S ki ezt megengedte:
Áldassék érette!

Még a nap is mintha lángolóbb lett volna,
Sugár özönével pompázott az égen,
Rálővelve tüzét az égő arcokra.
Ilyennek képzeltem . . . *így* lehetett *régen* . . .
Repeső szivemben feltört egy hang: «*Éz az*
Én szerelmes Népem!»

. . . Új *iszerbe* léptünk . . . Új időt jelezve,
Letűnt napra, mintha új hajnal hasadna,
Az eget pirosra, biborszínre festve.
Szemem többé, nem a mult időt kutatja,
De *előre* nézván, szebb jövőnek tűn fel
Híte, viradatja.

Zordon idők harcza, tusája lezajlott.
Ne is térjen vissza viharával többé!
A mezőt — hol egykor csatavész rivalgott:
Munkás kezek tegyék virágzó szent röggé;
E hon népét egység, tudomány, műveltség
Tegye majd dicsőbbé!

Üstökös, nap, csillag fel — s letűn az égen;
Világok enyésznek, születnek szüntelen.
Múljon a múlandó! Csak te hazám s népem,
Állj s virulj az idők végeig végetlen!
Legyen boldogságod, dicsőséged nagyobb,
Szebb, az új *Ezerben!*

Murányi Sándor.

Kálnoki Bedő Albert.

— Arczképpel a címlapon. —

Midőn Bedő Albertre gondolok, az a kö-oszlop jut eszembe, mely Turin egyik közterén tör az ég felé hadd birdesse a világnak azt a diadalt, melyet az emberi ész, kitartás és akarat-erő vivott ki a nyers és durva természettel szemben. A francia és olasz bányász vaskezekkel betört a föld kebelébe és Mont-Cenis tompa, lomha nagy testén egy légsövet bocsátott keresztül, melyen most két ország, nemcsak hanem a félvilág közlekedik.

A mi Anteusunk — mint Székely Ferencz kuriai bíró oly találóan jellemezte Bedőt — a föld vadonjába hatolt be s azon, éles bárdjával utat tört, hogy az embereket titkaiba bevezethesse, kincseivel elláthassa. Az erdő, melynek néma árnyába a költő a csalogányt rajzolta, a közönséges ember a medvék és más vadak barlangját látta, Magyarországon most egy új világ, egy új élet, új társadalom, nemcsak, hanem egy oly hatalmas gazdasági tényező, a mely egyeseknek is, államnak is valódi kincs-bánya.

Bedő Albert a papfiu és a papságra indult ifju nemcsak diplomát lelte fel az erdőben hová imádkozni járt, hanem hívőt is a kiket a jó erkölcsökre és hasznos életre éppen úgy lehetett növelni, s gyakorta még jobb sikerrel mint akár az embereket.

Mi nem tudjuk mérlegelni, távolról sem, azt a szolgálatot melyet Bedő Albert a magyar erdőszet megteremtésével a hazának tett. Nem egy-két nemzedék, hanem az ország jövője fog ítélni ebben. Ha a népoktatás országos lendületet kezdett venni, gondoljunk Eötvösre az uttörőre, ha a kopár hegyeken zöld erdő virul s a földre lapuló tarlott bokrok helyett sudarfa tör az égfelé, Bedőre az erős székelyre fognak gondolni a kit egy ország vallott és vall magáénak, egy új magyar tudomány ismer megteremtőjének.

Most midőn ezt a messze kimagasló ifju férfit éles fejszéjét féltetve látjuk magunk előtt, egy pillanatra kérdésre nyilik ajakunk, de ismét megjelenik szemünk előtt a turini oszlop és a kérdés elnémul, mert látjuk háta mögött a megnyitott

utat melyen egy ország szabadon jár-kél és soha sem fogja fedelni, hogy az érdem az övé, a ki állandóbb oszlopot emelt magának, mint azok a kik összehordották Turinba a Mont-Cenis köveit.

Az Unitárius Közlöny olvasói előtt bizonynyal elég lesz ez a néhány szó a Bedő Albert orsz. főerdőmester, ny. államtitkár, orsz. képviselő képe alá, de még annyit meg kell mondanunk, hogy a nyugalomba vonult erdősz. a budapesti unitárius egyházközségnek gondnoka, tehát világi papja, a kinek ott az emberek nagy sűrűjében minden bölcsességét, minden lelki erejét és bátorságát igénylik azok az erdőszők a kik az unitárius vágáson elindultak, hogy tágas járást nyissanak a tiszta és józan vallásos élet levegőjének.

Eddig is rajta volt, ezután még inkább rajta lesz szemünk Bedő Alberten mert nekünk a nagy emberek látása magasztaló és lelkesítő. Éljen és vezessen sokat, soká, előre!

Boros György.

Életrajzi adatok.

Kálnoki *Bedő Albert* született 1839-ben december 31-én Sepsiköröspatakon. Atyja unitárius lelkész volt. Középkolai tanulmányait az unitáriusok sz.-kereszturi és kolozsvári gymnasiumában végezte. A jogi pálya elvégzésével az erdélyi kir. kormányzéknel vállalt zszolgálatot; 1861-ben a telmeczbányai erdészeti akadémiára ment, itt, tanulmányait mint állami ösztöndíjas, kitűnő sikerrel végezte. Az „*Országos Erdészeti Egyesület*“ titkárának választotta. 1872-ben főerdőmester, 1873-ban az állami erdészet ügyeinek előadója. 1878-ban főerdőtanácsossá, 1880-ban ministeri tanácsossá, 1881-ben országos főerdőmesterré, 1895-ben *államtitkárrá* lett.

Tulajdonosa az osztr.-csász. *Lipót-* és *Vaskoronu-*rendnek, a francia becsületrend lovagja, a belga lipórend középkeresztese, a japáni felkelő naprend tulajdonosa, francia akadémiai tiszt, a magyar tudományos akadémia levelező tagja, első alelnöke az országos erdészeti egyesületnek, stb., stb. Selmecz, Bélabánya szab. kir. bányaváros és Ungvár város diszpolgára stb.

Az erdészeti szakirodalomnak hivatottabb és szorgalmasabb művelője nem volt. Művei nemcsak magyar, de német, francia nyelven is megjelentek. Monumentális nagy műve: «A magyar állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása 1885., három hatalmas kötetben. Szerkesztője az «Erdészeti Lapoknak 1871 óta. Hogy mennyire kedvelt,

népszerű ember, mutatja az, hogy az ország erdőtisztjei 1880-ban egy díszes nagy albummal tisztelték meg az összes erdőtisztek arczképével, közel 500 személy 1893-ban 25 éves államszolgálatának jubileumán nagyszzerű ovaczióban részesült.

1895-ben, midőn államtitkár lett, az erdészet tisztikara egy kiválóan díszes albumba zárt emlékiratokat adtak át. Az őszi választásoknál országgy. képviselővé választatott és hivatalától nyugugalomba vonult.

M. F. S.

Jótékonyság és jótékony intézetek

— Kovácsi Antal hátrahagyott irataiból. —

Megtámadott eszme napjainkban néha a jótékonyság és hibáztatott intézmények a jótékony intézetek is. Három szempontból bírálják; három ellenvetést szoktak ellenük felhozni: Először is azt állítják, hogy a jótékonyság és jótékony intézetek lankasztják az illetőkben a munkakedvet, csökkentik a munkásságát, növelik a költekezési hajlamot, s annál fogva gátolják a takarékoságot, a szegénység korrektívumául ajánlják a tökegyűjtést és az életbiztosítást.

Tagadhatatlan, hogy a jótékonyt gyakorló nemes szívek és jó lelkek s az ilyenekből álló jótékony intézetek néha tévednek, érdemetlenekkel tesznek jót; tagadhatatlan, hogy vannak oly szegények és nyomorultak, kik magok okai szegénységöknek és nyomorult voltuknak; tagadhatatlan, hogy a társadalomban mutatkozó nyomornak forrása részben emberi gyengeségeinkben, hibáinkban, hogy ne mondjam, büneinkben található fel.

Vannak azonban nyomoruságok, melyeknek más forrásai vannak. Mindnyájunknak két ellenségünk van: egyik a sors szeszélyes játékával, a másik emberi természetünk, vagyis az idő.

A sors szeszélyes játékával a legvirágzóbb állapotot, az anyagi jóllétet, az anyagi boldogságot pillanat alatt meg tudja semmisíteni; az idő megvéni, a munkabíró nő vagy férfi a vénséggel tehetetlenné válik, a helyett, hogy maga segítsen magán, mások segítségére szorul.

E két természetes ellenség ellen csak a független vagyon nyújt anyagi biztosítékot s mert a társadalomban a tagoknak túlnyomólag nagyobb része nem bír ilyenekkel; a társadalom legnagyobb része mindig ki van téve a szegénységnek és nyomornak.

A korrektívumul hirdetett tőkegyűjtés meg életbiztosítás csak abban az esetben nyújtana kellő biztosítékot, ha határozottan kivihetők volnának

Vizsgáljuk a kérdést.

Az életbiztosítást elvileg nem tartom helyesnek; biztosító közönségen nagy adó s csak a biztosító intézeteknek szolgál előnyére, miként ezt korábban, a Dávid F. egyesület közlönyében kimutattam. Tagadhatatlan, hogy az életbiztosítás a tőkeszerzés egy módja, melylyel a biztosító maga vagy családja számára bizonyos tőkét teremthet.

Való az is, hogy takarékpénztárak útján mindenki teremthet magának bizonyos tőkepénzt jövedelméhez képest; s ez ajánlatosabb is, mint az életbiztosítás útján való tőke gyűjtés; mert a tőkénk mindig szabad s a viszonyok szerint lehet kezelni, magunknak nem másnak hajtja a nagyobb nyereséget. Szó nélkül drága jó tanács a tőkegyűjtés; de vajjon könnyen követhető-e?

Mi, kik értelmi, tehát jobban fizetett munkánk után élünk s a kik magasabb igényeinkkel, társadalmi szükségjeinkkel, a társadalomnak úgy szolgálva szegény gazdagai vagyunk, magunk jól tudjuk és érezzük, minő lankadatlan munkásságra, óvatos költsékezésre van szükségünk, hogy csak józan vágyainkat is kielégíthessük s társadalmi okszerű szükségjeinknek és kötelezettségeinknek becsülettel megfeleljünk; s valójában csak a lehető szigorubb gazdálkodással, mondhatni, nélkülözésekkel bírjuk meglevő vagyონunkat némileg gyarapítani, vagy új tőkét gyűjteni. A társadalom nagy részének; a kis tőkével dolgozó iparosoknak s különösen pedig a kézimunka után élő, ugynevezett munkás osztályuak, az önfentartás és megélhetés szükségjei minden keresetét, mondhatni, mind felemésztk, tőkegyűjtés csak nehezen s ritka szerencsés viszonyok között van módjában még életerős és munkabíró korban is.

Szegénységnek és nyomornak tehát szükségesképpen lenni kell, s van is, ha nem akarjuk is, látjuk. Sőt úgy látszik, hogy a civilizáció emelkedésével gyarapszik; ez igen természetes, a civilizációval folytonosan fejlődő szükségek kielégítése a munka folytonos gyarapodását igényli: minél fejlettebb valahol a kereskedés és ipar, annál több ott az értelmi és kézi munkás; következésképp annál nagyobb az olyanok száma, kikre az öregség napjaiban, vagy munkatehetetlenség esetében nyomor várakozik.

Kedves hazánk földmivelő ország lévén s talaja még kisebb munka után is táplálni bírván a rajta lakó népet, a pauperizmus csak mostohább s terméketlenebb részeiben mutat-

kozik szórványosan ijesztőbb mértékben; mégis 25 évi tapasztalatom azt mutatja, hogy például városunkban az ipar fejlődésével, a keresetforrások szaporodtával a munkakeresők, tehát a gyámolításra szorultak és szorulandók száma aránytalanul növekszik.

(Vége következik.)

Sámuel.

(Bibliai kép.)

Az éj templom-csendjében
Az Isten szózata
A gyermek-profétának
Szívéig elhata.
»Szólj, Uram!« — sohajtott
A gyermek Sámuel,
»Szolgád, intő szavadra,
Buzgón hallgat, figyel!«
S a néma éjszakában
Merengve széttelint
Melyből az Urbeszéde
Feléje zeng megint:
»Kik engemet tisztelnek:
Én is megtiszteltem . . .
Kik engemet gyűlölnék:
Utáltakká teszem« (Sám. 2.
rész. 30. vers.)
Csend váltja fel az Urnak
Elhangzott szózatát
S a kisdéd gyermek szívét
Szent ihlet hatja át . . .
Jóslásra nyílik ajka
És megjövendőli,
Hogy Éli fiaiban
Örömét nem leli.
— Oh, mert ki Isten ellen
Bűnnel szövetkezett,
Az a korahalállal
Könnyelműn fog kezét.
Lát rettentő csatákat,
Ellenség táborát,
És látja merevülten
Az Éli két fiát . . .
Magában fogadást tesz
Szent esküvésivel,

Hogy a jó Isten ellen
Rosszat nem tesz, mivel.
Törvényeit megtartja,
Ót féli, tiszteli,
— A mig az Ur kegyelme
E földön élteti . . .
Ugy tett! . . . Megtartá hiven
Az eskü szent szavát —
Az Urnak szentelé fel
Nagy buzgon önmagát.
Az Isten dicsőségét
Terjeszté, hirdeté, —
— De a kegyesletnek
Nagy hasznát is vevé . . .
Mert Izraelben ő lctt,
Ki törvényt tett . . . itélt
A nagy Isten nevében,
A mig közöttük élt.
Fény, tisztelet övezte
A merre járt, fejét . . .
A zázadok egymásnak
Hirdették nagy nevét . . .
Oh ifju! ha elmerengsz
A néma éjszakán
S a csend titkos szavában
Megszólal a magány —
Értsd meg az Ur beszédjét,
Az Isten szól feléd . . .
És féld, tiszteld, imádjad
Az ő áldott nevét,
Mert *átkozottak lesznek*
Az Istent gyűlölők . . .
És áldottak ezerszer
Az őtet tisztelő! . . .

Rédiger Géza.

A rebellis pap.

Franzesco Maria Negroni.

A napokban Olaszországban egy pap vonta magára a közfigyelmet, ki tegnap még ismeretlen volt, s ma már nevét mindenki ajakán hordozza. A „Dio e Popolo“ című lapot, melyet ő szerkeszt, s melyben az őszinteség elve hirdettétvén, ezek olvassák. Milánóban s a szomszéd helységekben és városokban először kíváncsiságot, majd oly élénk érdeklődést keltett maga iránt, hogy mindenki azt kérdi: „Kicsoda ez a pap, ki papi öltönyt visel, arra büszke s mégis a tiltakozás szózatát, a lázadás és ujtás lobogóját emeli fel?“ E kérdésre a feleletet a következőkben szándékszunk megadni.

Francesco Maria Negroni Cornovecchio faluban született. 1885-ben pappá szenteltétvén, először Siennában, majd Orogoban, végre 1889-ben Cornogioinnében, Codogno szomszédságában működött, mint segédpap. E pár év alatt élte meglehetősen nyugodt volt. Az állandó papok csoportjához tartozott, s mint ilyen az „Osservatore Cottolico“-ban együtt munkált barátaival.

A köznép nyomasztó állapotja elhínté benne az ujtás magvait s azon gondolkozott, hogyan alapíthatna a földmivesek közt egy Kölcsön Segítő Egyletet. Megfigyelve az öreg munkásokat, azt tapasztalta, hogy egy nehéz munkában töltött élet jutalma rendszeresen szegénység, koldusbot. Szándéka volt ezt megakadályozni. De paptársai részéről hidegséggel, ellenszenvvel találkozott, mert azok a helyett, hogy őt nemes szándékában segítették volna, hajlandóbbak voltak ezreket gyűjteni, hogy azokkal templomokat építsenek, vagy a szenteknek szobrokat emeljenek; s minthogy ő ezt nem tette, közvetlen főlebbvalói előtt rossz színben kezdett feltűnni.

Az 1895. év vége felé megkísérlé, a kerületjében lévő képviselők támogatása mellett egy segély-egylet alapítását, s a létesülendő egylet szabályainak összeállítását. E szabályok megvitatása céljából gyűlés tartatott. Negroni felolvasá jelentését: de az elnöklő püspök előtt annyira szenvedélyesnek látszott, hogy azt több ízben félbe szakítá; a végén pedig megjegyezte, hogy előadása nem volt elég vallásos és hogy Negroni pap létere nem követi azt a jelszót: „Pappal a papért.“ Negroni így felelt: „Az igaz keresztény pap jelszavának így kellene hangzani: Istennel az emberiségért.“

E botrányos ügynek nem lett ugyan fegyelmi kereset a következménye, de a segély-egylet létesítését úgy plebánosa, mint a püspök rosszalták; nem helyeselte azt a papi közgyűlés sem, s minthogy az előbbieket vádat emeltek ellene, hogy azon

pénzt, melyet jótékony czélra gyűjtött, elsajátította, Negroni egy levélben mindkettőjüket bepanaszolta.

Azt mindenki tudta, hogy Negroni bátor, erős akaratú férfi, de mégis azt hitték, hogy a botrányt, melyet előljárói bepanaszolása által előidézett, valamiképen helyreigazítja. Nagy befolyású egyének léptek közbe, hogy ösztönzésükre vádját visszavonja, de ő tántoríthatatlan maradt; a nép pedig az ő pártjára állt. Ezek után ellenségei ürügyet kerestek, hogy őt a mise mondástól eltilthassák. Csakhamar találtak is. Egy temetési szertartás elvégzésére meghivta Piacenzába egy Miraglea nevű pap. Negroni sejtve a cselt, azt válaszolta, hogy Piacenzába elmegy, de Miraglea kérését nem fogja teljesíteni. Az állomásnál nagy néptömeg várta, mely kényszeríté a temetési szertartás végzésére. A pap előbb vonakodott, de mégis engedett a nép kérelmének, minnek következtében elvesztette a mise mondás jogát.

Miután a misézéstől eltiltották, egy ideig Cornogiovineben maradt, a nélkül, hogy elállott volna vádjától, melyet püspöke és plébánosa ellen indított. A nyilvános kereset megindítása előtt azonban visszavonta azt, fogadván ünnepélyesen, hogy mindent elfeled. Daczára ennek, nem nyerte vissza a mise mondás jogát. Erre nyíltan fellázadt. Nyilvános levelet intézett püspökéhez, melyet ezer másolatban a papság közt s egész Milánóban szétbocsátott. E levélben a papságot kicsapongással vádolja.

Ezután úgy akart, hogy felolvasásokat tartson Milánóban; de nyilvánosan csak egyet tarthatott meg (a fülbegyónásról) óriási néptömeg jelenlétében. E felolvasásában feltárja, hogy a papság mennyi és mily különböző módon fordítja saját hasznára a gyónás titkait. A többi munkáit kiadta ugyan, de személyesen fel nem olvashatta. A papság ugyan megrettenvén az egyszerű pap által előidézett óriási leikesevés fölött, minden követ megmezdított, hogy elébe valamiképen gátot vethessen. A rendőrség is ígérte, hogy ismétlődés esetén a felolvasásokat be fogja tiltani. Negroni akarata ellenére is kénytelen volt engedni a hatóság erőszakoskodásának, de egyszersmind közzé tette lapjában, hogy bevádolta a rendőrfelügyelőt, ki előadásaira erőszakkal betolakodott.

Most már összes erejét a „Dio e Popolo“ című lapjának szentelte, melyet a harc szelleme hatott át; harczolt, de korántsem a vallás, hanem a babona s azon rossz lelkű papok ellen; kik romlott erkölcsük által az egész kereszténységet egyszerű formájából kivetköztették. Fülbegyónás, a pazarul diszített templomok, a püspöki székek által lefoglalt óriási pénzösszegek voltak azon dolgok, melyek miatt Olaszország összes

papjait méltán megróhatta, szemükre vethette, hogy az evangelium parancsának nem engedelmeskednek. E szemrehányásokban Negroni nem volt kiméletes, s a „Dio e Popolo“ összes idevágó cikkeinek betiltása, mint olyannak, mely a pápát sérti, elkésztet dolog volt. E betiltás által a lap népszerűsége csak növekedett s ez ma már körülbelől 20,000 példányban jelenik meg hetenkint; s nagyobbbrészt a köznép olvassa.

A papság először azt hitte, hogy a forrongás könnyen lecsillapul, mert a kíváncsiság, a mely nézetök szerint a „Dio e Popolo“-nak annyi olvasót szerzett, lassankint el fog enyészni. De csakhamar meg kellett győződnieök, hogy a papság ellen emelt vádnak, főképp ha azt papi ember emelte, mily nagy hitelt adnak.

Most már megkísérlék, hogy Don Negronit, mint egy elévedt juhot, mezejükre visszatérítsék. A többek közt Beccaro, a mezitlábos Carmeliták atyja, Negroni régi barátja ajánlta neki, hogy lépjk az ő zárdájába; de a lázadó pap az ajánlatot visszautasította.

Hogy némi felvilágosítást adjunk Negroni nézetét és céljait illetőleg, idézzünk egy pár tételt a *Dio e Popolo* vezércikkeinek egyikéből, mely a papok társadalmi állására vonatkozik:

„Az első keresztények papjainak, a nép jóléte, boldogsága lebegett szemük előtt. Ők a nép közt éltek, ismerték annak bajait, s a mennyire tehettek, azon segítettek. Szolgálatuk abban állt, hogy ellátogattak a városokba, falvakba, fölkeresték a népet egyszerű kunyhójában, elmentek a betegek ágyaihoz, s nem volt nap, nem óra, melyben elzárták volna fülöket a szerencsétlenek kiáltásai elől, mert az ő céljuk az volt, hogy feltalálhassák az eszközt, mely által a nép fájdalmas és szomorú sorát megkönnyíthetik.

„Az apostolok példája szerint az első keresztények papjai összekötő kapcsot képeztek a gazdag és szegény között. Ha a szegény nem merte átlépni a gazdag küszöbét, a pap tette meg azt helyette. S viszont, ha a gazdag undorodott belépni a szegény piszkos kunyhójába, a pap hivatása volt oda belépni.

„S ezek a papok hallgatagok voltak, mert a prédikálás helyett jót cselekedtek. Megfosztották magukat tulajdon vagyonyuktól s azt a szegénynek adták; megosztották velük eledelüket, s nem egyszer ruhájukat is. Egy szóval ők voltak a szegény nép gondviselői a nyomor, a betegség s a csapások kínos napjaiban. Az ő érdemük, hogy a méltatlankodás abban az időben a kereszténység között ismeretlen volt.

„Az első keresztények papjai nem voltak élősdiék. Csak

annyit szereztek a maguk számára, a mennyi megélhetésükre elkerülhetetlenül szükség volt. De a mai papok vámpirok, kik az által, hogy minden kiváltságot és hatalmat magukhoz ragadnak, kiszívják a társadalom vérét, s nem azért teszik ezt, hogy megéljenek, hanem hogy meghizzanak s állati ösztönüket kilégítsék.“

Fájdalom, ily szavak hangoznak Olaszországban a papság ellen, mely nem igyekszik azt sem megczáfolni, sem a dologról felvilágosítást nyújtani. Azért a legtöbb helyen az isten szolgáját olyanak tekintik, mint a ki a vallásos szertartást minden lélek nélkül, s isteni hivatását minden magasztosabb ideál nélkül teljesíti.

Az Inquirerből: Márkos Albert.

Vidékről.

• *Főlebb ... főlebb ...!*

Sokszor hallottam az unitárius papokról azt az ítéletet, hogy nyílvánosan szerepelni vagy nem tudnak, vagy nem akarnak. Valljuk meg, ez ítélet általánosságban jogos. A mentségül felhozni szokott szegénység és elszigeteltség, csakis enyhítő, de nem felmentő körülmény. A milleniumi év helyzetünkön semmit sem változtatott, s ime mégis kezünkbe van az „Unitárius szószék“, mely tudásunk, akaratunk és bátorságunk bizonyítéka. Elismerésemet nyilvánítom Sinó János barátomnak.

Most már tőlünk függ, hogy a megnyitott uton tovább haladjunk.

Főlebb a zászlóval. Gondoskodni kell a kor színvonalán álló és a tudomány kívánalmainak is megfelelő alkotásokról. most már a „Lelkész kör“ vegye kezébe a zászlót. A központi választmány, illetve elnökség bizonyára sürgetni fogja az egyházkörökben a megalakulást. Az esveres urak, remélem, nem fognak késedelmezni a tovább lépésben. Ez a kör azután módját találná: mi legyen a zászlóra írva? Az elmélet és gyakorlat mezején csakis e kör vezethet biztosan. Ebben és által látom biztosítékát az önképzésnek és egyszersmind a társadalmi nyílvános szereplésnek is. Mert a lelkész kör másik célja épen az, hogy a társadalmi munkálkodás mezejét kijelölje, eszközeit megnevezze, s végeredményében az elméleti igazságokat a gyakorlatban érvényesítse

Eddigi társadalmi működésünkre igazán illik a szemrehányás. Nem nagy azok száma, a kik a „Dávid Ferencz egyesület“ üdvös céljait a szívükön hordozzák, de sokan vagyunk a kik annak népünket nevelő, boldogító terveit hidegségünkkel kivihetetlené tesszük. Népkönyvtárakat, szövetkezeteket kell alapítani minden helyen. A tadatlanság, vagy nem akarás vádját ne tőrjük,

Főlebb a zászlóval! Zászló alá mindnyájan egyakarattal! Éljen és virágozzék a „Lelkészek kör“, mely az önképzés nemes eszközeivel a „Dávid Ferencz egyesület“ működésének is eredményt, nekünk pedig elismerést szerez.

Omikron.

Lapunk női olvasó közönségének ókajtunk kedveskedni azzal, hogy ezen a czimen állandó rovatot nyitunk. Ezen rovatban a háztartás, gyermeknevelés, divat, és társadalmi kérdésekről fogunk közölni apróbb dolgokat..

A gyermekek vallásos nevelése.

* Minden anyának szent kötelessége, hogy vallásosan nevelje gyermekét, hogy ugyszólva bölcsőjétől kezdve bele oltsa azt a tudatot, hogy mindent a mivel bíruunk és a mit szeretünk egy fensőbb lénynek köszönhetjük. És hogy ezt elérhesse, tanítsa meg gyermekét korán imádkozni, így a kis gyermek is már korán megfogja érteni, hogy a sok jóért viszonzásul a jó Istennek, hálaival tartozunk. Lehet-e szebb és kedvesebb látványt képzelni annál, mint mikor egy kis gyermek fejér ágyacskájában imádkozik. Helyesen teszik a szülők ha gyermekeiket néha elviszik a templomba is. Nem nagyon gyakran, mert akkor a gyerek előtt az Isten háza megszokott dologgá válik és megesik az is, hogy az ott töltött időt arra használja fel, hogy szundikálás mellett kipihenje a tanulás és játék fáradalmaait. Legyen neki igazi ünnep a mikor a templomba mehet, akkor neki is ugy mint minden igazán buzgó és Istent szerető szívnnek és léleknek éreznie kell, hogy a külvilággal szakítottunk és közelebb emelkedtünk Istenhez, a ki minket, ugy a kicsinyt mint a nagyot szeretettel emel magához.

Karcolatok.

* A tulságosan sokat beszélő embert soha senki sem tartotta kedvesnek.

* A ki nagyon keresi a feltűnést az rendesen nevetségessé teszi magát.

* Minden vendég egyszer kedves, vagy a mikor jön, vagy a mikor távozik.

Etel: Mama, mi az oka, hogy az a néni mindig fekete ruhát visel?

Mama: Az a néni a jótékonyági egyesület tagja édesem

Etel: Hát a jótékonyág gyászol?

Az eg övjon barátaid ellenségétől, és ellenséged barátjától.

Egy új könyvről.

* A napokban jelent meg egy csinos kis könyvecske „Édes otthon“ czim alatt, melynek írója Gannet C. Vilmos, fordítója Boros György. Egy nő asztaláról sem kellene hiányozni ezen kis munkának, melyben az író kellemes könnyed csevegés alakjában sok hasznos és tanulságos dolgot mond el, a ház építéséről, a házi butoratról, virágokról, könyvekről, és vendégeinkről. A mű legpoetikusabb két fejezete a „szépség eszménye“ és az „édes együttlét.“ Igen kedves, élvezetes olvasmány. — Ára egy korona. Megrendelhető lapunk szerkesztőjénél.

Nyílt kérdés.

Mi biztosítja leginkább a templomba járást?

Ezt a nyílt kérdést az „Unitárius Közlöny“ olvasóihoz intézzük s kérünk rá feleletet. A felelet száz (100) szónál több nem lehet. A feleleteket lapunkban közölni fogjuk és olvasóink bírálata alá fogjuk bocsátani. Annak, a ki legtöbb szavazatot kap, jutalmul fogjuk adni Channing műveinek két kötetét, a második helyen kitüntetettnek egy szép imakönyvet.

A feleleteket csak márczius 1-ig fogadjuk el s beérkezésük rendje szerint számozva, névtelenül közöljük, de szerkesztőségünkhöz a felelő neve és lakása pontosan megirandó. Névtelen feleletet nem veszünk figyelembe.

Midőn a feleletek közlése be lesz fejezve, akkor az „Unitárius Közlöny“-ben kérni fogjuk a szavazatokat.

Reméljük, hogy e közérdekű kérdéshez minél többen hozzá fognak szólni.

„Unitárius Közlöny“ szerkesztősége.

Williams new-yorki lelkész rólunk.

Már három cikket irt a Christian Register cz. bostoni lapba. Nagyon kedvesen gondol itteni vándorlására. Így ír: Ha megakarod ismerni Magyarországot, ismerned kell az unitáriusokat. . . . Jól esik az embernek, hogy a budapesti képzőművészeti kiállításon ott a király melletti tisztelt helyen látja a Dávid Ferencz nemes képét, a mint Tordán kihirdeti a lelkiismeret szabadságát.“ „Bátran ellehet mondani, hogy az országban protestáns papot általánosabban nem szeretnek és nem tisztelnek, mint Ferencz Püspököt. Ő valamennyire hasonlít Clarke Freeman Jakabhoz. A szónoklása hasonlít a Clarkéhez — nyugodt, egyszerű, bensőségteljes. Ő nem annyira a vihar, mint a világosítás fiai közül való, hangja nem nagyon erős, megjelelése nem feltűnő, de meg van az a tehetsége, melylyel használni tudja ügyességét és józan belátását s a melyek nélkül valaki jó püspök nem lehet.“ „A családi élet elbájoló: a gyermekek jó részt ugyanolyan szeretetteljes bizalmas viszonyban vannak a családfőkkel, mint nálunk. A hány gyermeket láttam 10 12 családban, kizárólag jól voltak szoktatva és barátságosok voltak.

Egy leczkét megtanulhatunk az erdélyiektől, azt, hogy ők a gyermekeket unitáriusoknak nevelik. Az iskola összeköttetésben áll a templommal. A főiskolában tapasztalt primitív állapotokat: a sötét szobákat, szűk könyvtárt, tulnépes lakszobákat tüzetesen ismerteti. Hasonlóan a toroczkói uton látottakat. Meglepte, mennyivel elébb állanak a magyar faluk, mint az oláhok. Kedvesen ír Toroczkóról és papjáról; leírja, hogyan történt, hogy a kövendi 600 unitárius a bandájával hiába várt, mivel a várfalviak szivességéből az ők számára nem jutott idő.

„A székelyföld az unitáriusok Arkadiája. A székely falvak az ősi és erényes fajnak még romlatlan utódai. A húnok nemebb nép kellett, hogy legyenek, mint a milyennek irják, ha a székelyek azoknak utódai, vagy az unitarismusnak kellett átalakítani az ázsiai vad jelleget. . . . Egy szóval, ez a nép olyan, a milyen unitárius nép lehet. Őket a városi élet még nem érintette. Ők egyszerűek, tiszták, vallásosok.“

A kereszturi iskolát meglátogatván, a tanulókról ezt írja: Szebb, egészségesebb fiuserget ritkán láttam. Látszottak még rajtok a falusi nép nyers vonásai, s a mellett az értelmesség, szabadság és önállóság ismertető jegyei.

Ezután következik az ut regényes része. Egyik faluból a másikba szállították egy pár gyors unitárius lóval.

Mindenik faluban a papi ház volt a mi váruuk. És min-

denütt annyi vendégeskedés, annyi pohárköszöntés volt, hogy ha az utazás tovább tart, szerencsétlenül végződhetett volna, mert ha valaki egy székely háztól úgy megy el, hogy ne egyék, igyék, komoly sértést követ el. Német István lelkes, a ki Keresztúrról felvitt, a harangokat meghuzatta és a hivek összegyűltek a templomhoz, hogy minket fogadjanak mosolyaikkal. Nehéz dolog volt elviselni, hogy az ember ne szólhasson azokhoz a szives emberekhez. Még soha sem láttak amerikai embert s gondolom, meg voltak nyugodva, hogy olyan kevésben térnek el tőlük. Az egyház gondnoka, ki derék példánya az eredeti székely földmiveseknek, sokszor megjegyezte, hogy az emberek a világ különböző részeiben csak ruházatban különböznek egymástól. Én az ő ruhájokat jóval szebbnek láttam a miénknél.

Én tudom és én akarom.

Ismertem egy ifjút, a ki az egyetemen a számtanból alapvizsgára készült. Három feladatot tűztem ki elébe megoldásra.

Másnap hozzám jött, hogy elmondja tanulmánya eredményét. Két feladattal tisztában volt, de a harmadikat, — mely nagyon nehéz volt, — nem tudta megoldani.

Kérdeztem: Segitsek-e?

Ne uram! Én meg tudom és meg akarom oldani, ha enged rá időt.

Én azt mondom „annyi időt adok, a mennyit kíván.“

Következő nap eljött, hogy egy más tárgyból vizsgázzon. No N., hát készen van a feladat?

Nincsen uram, felelé, de én megtudom, megakarom oldani, ha még ad egy kevés időt.

„Kétségen kívül, ön annyi időt kap, a mennyit kíván.“

Mindig szerettem az olyan ifjakat, a kik ily határozottak munkájok elvégzésében, mert ezekből lesznek a legjobb szaktudósok. A harmadik reggel látni kellett volna N.-t, midőn belépett hozzám. Már tudtam, hogy készen van. Az arcza elárulta az egész dolgot.

Ugy volt. A feladat meg volt oldva, ámbár fölötte sok fejtörésbe került neki.

De nemcsak, hogy a feladatot oldotta meg, hanem, a mi annál is többet ért, rájött, hogy olyan tehetségei vannak, melyeket az „Én tudom és én akarom“ elv szerint annyira kiművelt, hogy ma egyike a legjobb számtan-tanároknak és íróknak az egész országban.

Irodalom.

Theologiai ismeretek tára. Szerkesztette Zoványi Jenő tiszaföldvári lelkész. VIII. füzet I-betű folytatása J. és K. betűk alatt nagy számu cikket közöl. Unitárius érdekűek Jakab Elek, János Zsigmond, Kanyaró Ferencz, Karádi Pál Ujból is a legmelegebben ajánljuk ezt a hasznos vállalatot.

Apró dalok. Irta Jékey Aladár. Azt is mondhatnók, hogy Jékey Aladár apró versekből egy könyvbe foglalva, mert abban a kis könyvben benne van a költőnek egész szive. Olyan ő mint a Vörösmarty vén hegedüse, kinek négy kis hurjában annyi bánat nem is tudni, hogy fér meg. Azt igéri nem irt több bús dalt, bizonyly hát vigákat. A könyvben az utolsó sor olvasónknak eszébe fogja juttatni azt az iskolai életet, mely a Jékey Muzsáját ébreszgette ezelőtt sok évvel ott az unitárius főiskola falai közt

Resignatio.

Letésem már én is	Nem sokat kimélném,
Az író pennámat,	Se nem furogatnám,
Vagyis inkább mondva	Buta ostornyélnék,
Rekedt furulyámat.	Csak annak faragnám
Nem segít már rajta	S ha a szomszédomnak
Se klappen, se kota	Volna még négy ökre,
Kiszáradt belőle	Elszegődném hozzá
A sok ingyen nóta	Béresnek örökre.
S hogyha ez mégcgyszer	S még a füttyömet is
Zöld ligetet járnék	Oda biznám másra:
S furulyának való	Levegőben szántó
Fűzagra találnék	Dalos pacsirtára.

Mennyi gúny egy néhány sorban! Kit illet? A sorsot? Nem, az embereket, kiknek nem kell a poeta, csak az apró hirdetések, pedig azokat sem adják ingyen. Jékey egy könyv költeményt 1 frtért ad

Vig elbeszélések. Dézsi Mihály szováti lelkész egy csinos kötettel a nyilvánosság elébe lépett. Az egészséges humor gyakran nyilvánul könyvében, mely mutatja, hogy jó megfigyelő és élénk tollu író, ki megérdemli a támogatást. A könyv ára 80 kr.

Szabolcska Mihály az ifju írói gárda egyik legtehetségesebb költője, a ki mindig gondol és érez is valamit s azt oly szépen tudja elmondani, mint kevés ember rajta kívül. Költeményei második kiadása a Singer és Wolfner budapesti jeles cégégnél jelent meg. A ki szereti a szépet az ezt a könyvet megszerzi. Ara 1 frt 20 kr.

A 10-ik.

Ez a mi számunk! Ugy tartjuk, szent szám. Tíz ujjal dolgozik a két kéz, tíz parancsolatot adott a proféta. Tíz esztendeje, hogy „Unitárius Közlöny“ név alatt járjuk a haza bérceit és rónáit. Hosszu idő tíz esztendő még a mindennapi élet emberének is. de nagyon hosszú idő annak, a ki másokról s főképpen a lelkiekről kell hogy gondoskodjék tíz esztendő leforgása alatt minden hónapban. Az „Unitárius Közlöny“ azon a kevesen, a mely reá bízott, igyekezett hű lenni. Nem dicsekedik a multtal. Örvend, hogy él, mert a hozzá hasonló lapok között nagy volt a halandóság. Minden második megszűnt élni. Neki tehát dicsőség az is, hogy él, de hála a Gondviselésnek, jó erőben érezi magát s hiszi, hogy az új ezer évben reá váró sok munkát elfogja végezni kitartással és eredménnyel.

Az „Unitárius Közlöny“ a vallásos érzésre, az áldozatkész hitre és a tiszta erkölcsre igyekszik hatni. Fölkeresi az embereket otthonukban, társaságukban, magányukban. Azokat, a kik együtt vannak, buzdítja a szeretetre, azokat, a kik távol vetődtek az otthon meleg tűzhelyétől, biztatja az elcsüggedés ellen. Az egyházak és az iskolák ügye figyelmét nem kerüli ki.

Az új évre igéri, hogy a vidéki egyházi életre az eddiginél is fokozottabb figyelemmel lesz. Az új évben a különböző vidékek vallás-erkölcsi mozgalmait fogja tárgyalni vidéki levelezői tollából, mert célja, hogy a vallás-erkölcsi életet ébressze.

Föl a munkára! Jöjjenek, sorakozzanak melléje mindnyájan, kik akarói a jónak! De nemcsak pénzbeli segítséget kérünk, hanem szellemit is. A jó tanácsot mindig köszönettel fogadjuk.

Az új évben egy kedves meglepetésben részesítjük olvasóinkat. *Dávid Ferenc képét önálló alakban megfognak küldeni mind a régi, mind az új előfizetőknek és egyleti tagoknak.* Kérjük, sorakozzanak az új évre új lelkesedéssel, új áldozatkészséggel.

Unitárius Közlöny szerkesztői.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— *Adtál uram esőt,* de nincs köszönet benne, mert az eső télben esett jégre esett, oda fagyott és most már nincsen se víz se hó. Közelebb jöve a tárgyhöz: a kereszturi iskolának ígérték a nagy hatalmasságok, kik mandatumra vágyakoztak, fület, fát, aranyat ezüstöt, annak idejében, midőn a követválasztás nagy Molochja még éhes és olvadékony vala. A Moloch jól lakott, mondják, csömört is kapott — de mit ígért nem adott. Még közelebb jöve: a székelykereszturi gymnasiumnak ígértebe tétetett az illetékes helyeken tetemes államsegély, ugyanezt megismételték a kormányfőkhez felment követek előtt, de utánok jött az irás, melyet a közökt. minister íra, abba pedig nincsen egy krajczár is

írva, nemis lesz, de, gratia és hála az 5-ik osztályt még most nem zárja be. Hadd éljen, ha tud! Ez a téli eső!

— **Ne menj a kártyavetőhez.** Toroczkón Ekárt Ferencznét leirhatlan nagy szerencsétlenség érte. Azt álmodta, hogy a házát feketére mázolták, s hogy megtudja mit jelent, elment a kártyavetőhez. A kártyavető jó pénzért sok mindent mondott, még rosszat is, de ezalatt a szobábazárt gyermekek megfejítették az álmot. Gyufát gyújtottak, a butorok meggyultak, a gyerekek elégték, mert az anya nem volt ott, hogy ügyeljen rájuk. Szegény, ha nem hitt volna a kuruzslásnak, most is élnének gyermekei!

— **T.-szentgyörgyi unitárius egyházunkban,** ez évben kegyeletes ünnepelességgel megtartottuk Dávid Ferencz első püspökünk martyr halálának évfordulati (317 év) emlék napját november 15-ét. Ez emlék ünnep tartás előzetesen ki lévén hirdetve; a szokottnál népesebb gyülekezet előtt, lelkészünk 2. Ján. 4. 7—8. alapján tartott épületes beszédet; — mely mindenekben méltó vala nagy nevü reformatorunk emlékéhez.

— **A 70 pap könyve** ügyes emlék a millennáris évről Óbajtjuk, hogy még egy második kötetet is hetvenkedjenek. A „Dávid F. egylet kereszturkörü fiókja“ is nem ilyen valami emlékkal akarja-e meglepni a világot? A nagy hallgatás tán nagy előkészület jele, nemde? Várjuk a meglepetést. Több vidéki (Beküldetett.)

— **Ujabbban a főt. püspök ur Toroczkóra Fodor Andrást vezértanítónak és kántornak, Bágyonba Csép Gyulát kántornak kinevezte.**

— **Az Unitárius Szószéket** szivesen fogadja a sajtó, ugy az előfizetők is. Ennek mindnyájan örvendhetünk, mert közös érdek, de többet is kell tennünk! Mindenik egyház, mindenik könyvtár szerezzze meg magának. Lelkész és esperes urak találják módját, hogy az egyházak könyvtárak számára szerezzék meg. Azt hisszük, hogy a köz- és magánkönyvtárak is megszerzik az Unitárius Szószéket, a mely érdekes és becses gyűjteménye egy lelkészkar legjobb gondolatainak. Ára 2 frt 80 kr. Megrendelhető Simó János szerkesztőnél Sepsikőröspatak-on.

— **Segesvárt az állami elemi iskola felavatási ünnepélyén,** esperesünk Raffaj Domokos is szerepelt Imaszerü beszédéből átvesszük a következőket:

Oh nemzetek nagy Istene! ajkam hozzád imát rebeg: Tedd érezkeménnyé ennek falait a századok hosszú folyamában, hogy azon kincseket, a melyek itt elvannak rejtve, sem a rozsdá, sem a moly meg nem emészthesse, se a lopók ki ne áshassák, se el ne lophassák Növekedjék itt a kis műzsasereg testileg és lelkileg erőben és épségben a hazának igaz honfiaivá és honleányaivá, a keresztény anyaszentegyháznak buzgó tagjaivá, a szülői szerető sziveknek örömeivé. Tanítók és tanítónők legyenek itt nemes erényekkel és kitartó munkaerővel gazdagon, példányképei a haza önfeláldozó napszamosainak. A gondnokság és minden nemesen érdeklődők legyenek itt anyagilag és szellemileg hív pártolói amaz érdekeknek, a melyek ezen drága tanintézetünknek fennállását és virágzását biztosítják E nemes város gotikus külsőjével, különböző nemzetiségű és vallásu családaiival, kereskedelmével és iparával a béke olajágának árnyában álljon és virágozzék a magyar állam jóhírnevének emelésére. Éljen a jószívü bölcs király és uralkodó háza, a magas ministerium és tanácsosai — addig éljenek, a míg a honnak félnék. Oh nemzetek nagy Istene! kegyelmedből nyert ennyi áldás alatt ne féltsd Árpád apánk ősi nemzetét, mert nem veszel már, ha eddig el nem veszett. Ugy legyen. Ámen.

— **Brassóban mintegy 20 éve van unitárius egyház.** Killyéni Endre tanár több éven keresztül páratlan lelkesedéssel szervezte, erősítette, jövőjét biztosította. Végh Mátyás tanár hasonló szellemben fáradozott érdekében, Molnár János és Péchy Árpád ev. ref lelkész pátronussai voltak, mert szabadelvűen megen-

gedték, hogy imaházukban az unitáriusok is imádkozzanak. Mindezek mellett állandóan ott volt a derék és buzgó főgondnok, Weress György. A Fő-Tanácsön élénk tárgyalás folyt a felett, hogy az egy negyed órára eső Közközhez vagy a messze távol levő Szt-Királyhoz csatoltassék-e? Az érdekelt egyházakat kifogják hallgatni

— **Ütő Béla** alsó-rákosi ifju lelkészt súlyos csapások érték a közelebbi időben. Szept. 6-án meghalt egy szép reményű hat éves fia, Endre; november 16-án meghalt egy három éves szép kedves kis leánya. A derék lelkész-család mély bánatában őszinte részvétellel osztozunk.

Szomorú hírek. Vas István h. sztpéteri derék lelkészt nagy szomorúság érte: leánya Csomor Dénesné decz. 16-án meghalt. Nyugodjék csendesen!

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A főök-egyleti tagok díja, ha a központba fizettetik, a főkegleti pénztárnokokkal elfog számoltatni. E végett a f. e. pénztárnokok a f. e. tagok teljes névsorát küldjék be a központi pénztárnokhoz még január hónapban. Erre hívjuk fel a választmány határozatából.

A D. F. E. választmánya a theol. olv. és önképző körnek pályadíjul 10 koronát tűzött ki.

A D. F. E. választmánya a ravai és csehétfalvi D. F. E. olvasókörök könyvtárának több könyvet ajándékozott.

A Dávid Ferencz Egylet január-márczius hónapokban újból felolvasást fog tartani Kolozsvárt. Eddigi megállapodás szerint közreműködnek Fánghné Gyujtó Izabella, Éjszaki Károly, dr. Moldován Gergely, Grátz Mór, Boros Sándor, Iszlai Márton.

A D. F. E. népszerű kiadványával a fejedelem és papja, a megrendelők sziveskedjenek január hónapban mulhatlanul elszámolni, hogy az egylet újabb kiadványról gondoskodhassék.

Könnnyű segíteni egy csekély jó akarattal! A ki kiolvasta könyveit, hirlapjait, folyóiratait ne sajnálja beküldeni a Dávid Ferencz Egylet választmányához mert az nagyon jól feltudja használni a falusi könyvtáraknak. Kérjük a t. olvasót ezt vegye szives figyelmébe

Az Unitárius Közlöny perselyét kiteve tartjuk. Az új év alkalmából ne feledkezzenek meg róla a t. egyleti tagok. Bármily csekély összeget nagy köszönettel fogadunk.

Uj D. F. E. főök-egyletek. Ravában Végh Mihály, Csehétfalván Nagy Dénes lelkészek buzgólkodása következtében DFE főök-egyleti önképzőkörök alakultak. A választmány mindket önképzőkörnek számos könyvet és egyleti kiadványt küldött meg, hogy könyvtárát megalapíthassa.

A D. F. E. ajándékai Hogy a DFE. milyen hasznos munkásságot fejt ki főleg a szétszórtan levő unitárius hívek érdekében azt közelebről eléggé igazolja az, hogy a seregélyi, mezőberényi, orosházi, dévai, mezőszéki, buzaházi, bözödujfalvi, segesvári, fogarasi, brassói unitárius egyházaknak és a csehétfalvi önképzőkörnek ajándékképpen megküldötte Iszlai Márton jeles énekkönyvét

Nagybecsű emlékről fog gondoskodni az Unitárius Közlöny olvasóinak. Uj évben egy csoportban kifogja adni az arczképét mindazoknak a derék angol és amerikai hitrokonoknak a kik a nemzetközi unitárius konferencián jelen voltak Csupán ez a kép és a Dávid Ferencz képe megfogja érni az Unitarius Közlöny egész évi díját az 1 frt 20 krt. Hisszük is, hogy az eddigi pártfogás még fokozódni fog. Kérjük ujtsák fel a jelmondatot: Mindenki gyűjtsön magamellé még két tagot.

Elismeréssel mondunk köszönetet László Sándor, Nagy Dénes, Pap Mózes tagtársaknak a beküldött új tagokért.

A kereszturni körből. Ez idő szerint fiók egyletünkben semmi mozdulat. A választmány, tudomásom szerint, hallgat. Nem csoda, ha a tagok is hallgatnak. Az új évtől várunk mindent. Igyekeznünk fogok végére járni: mi az oka, hogy a nagy kör miért csak hallgat. Olvasó egyletekről, dalkörökről stb. most gyűjtöm az adatokat. r. l.

Új előfizetők vegyék tudomásul, hogy ha az előfizetési díj mellett 4 krt beküldenek a „Fejedelem és papja“ című szép verses históriát János Zsigmondról és Dávid Ferenczről megfogjuk küldeni, egyszersmind ingyen megküldjük: Ferencz József, Berde Mózes, dr. Brassai, dr. Bartók István, Kriza Jánosné, Koronka Antal, Simén Domokos képéből a tetszés szerint kiválasztott két darabot.

„Az Unitárius Közlöny perselye“ sok jó szolgálatot tett már ott a hol segítségre volt szükség. Közelebről 10 pld. ajánlott fel az E. K. Tanácsnak Iszlai Márton énekkönyvéből.

A budapesti egyház tagjai megérdemelt ovációban részesítették első gondnokjukat Bedő Albertet a II. oszt. vaskoronarenddel történt kitüntetés alkalmából. Üdvözölték Székely Ferencz gondnok és Gál Miklós lelkész. Az ünnepély bankettel végződött.

Kérés. Köszönettel vesszük, ha a t. egyleti tagok közül valaki értesít a következő tagtársak jelenlegi lakásáról: Egyed Miklós, eddig Gyalu; Borbély Gyula, eddig Nagy-Enyed.

Az udvarhelykörü D. F. egylet millenáris gyűlést tartott nov. 15-én az oklándi unitárius templomban. A gyűlésen nagy közönség volt jelen. Istentiszteleten az énekeztető tisztelet Benczédi Mózes karácsonfalvi tanító végezte, a ki magával hozott 12 tanítványával ékes bizonyosságot tett arról, hogy buzgó igyekezettel az egyszerű falusi gyermekekkel is szép eredményre lehet jutni. Egyházi szolgálatot végeztek: Kovács Imre keményfalvi és Vári Albert kénos-udvarhelyi lelkészek, előbbi szép áhitatos imát mondott, utóbbi gondolat kidolgozott, szónoki beszédben méltatta Dávid Ferencz nemzeti hivatását. Sándor Gergely f. egyleti elnök eszmékben gazdag beszéddel nyitotta meg az ünnepi gyűlést. Ezt követte Bedő Józsefné—Szigethy Ilona oklándi közs. tanítónő szellemes felolvasása: A nő szerepe a családban az ókori népeknél. Osztatlan tetszést méltán érdemelt ki. Reméljük, ezen szereplése nem leszen utolsó! Liptay Matild k. a. derzsi és Lőrinczy Berta k. a. vargyasi tanítónők sikerült szavallataikkal emelték az ünnepély fényét. Derzsi József felolvasása az idő előhaladottsága miatt a jövő gyűlésre hagyatott. Tarcsafalvi Albert Ünnepi hang című — ez alkalomra irt szép költeményét szavalta, melyvel ismételtén is bizonyosságot tett költői erejéről s alkalmat adott f. egyletünknek, hogy iránta érzett nagyrabecsülésének kifejezést adjon. Elnök lelkes szavakban mondott köszönetet egy a közreműködőknek, mint általában a résztvevő közönségnek. A D. F. nagy szelleme legyen világító szövétnekünk örökkön-örökké! Jelen volt.

Udvarhelyvármegye hivatalos lapja: a „Székely-Udvarhely“, mely 1897 január 1-én harmadik évfolyamába lép, az udvarhelyvármegyei községi és körjegyzők egylete s az általános tanító-egylet közlönye is lévén, htenként nemcsak Udvarhelyvármegye minden községében, de az ország nagyobb városaiban is olvassák. Irodalmi színvonalon álló rendes rovatain kívül minden megyei pályázati, versenytárgyalási és közérdekű hirdetés e lapban jelenik meg s így nemcsak az udvarhelyvármegyeieknek, de bármely megyében érdekes olvasmányt nyújt. Előfizetési ára negyedévre egy forint: Papok- és tanítóknak egész évre 3 forint. A tanító-egylet tagjainak, valamint községi jegyzőknek egész évre 2 frt 50 kr. Előfizetéseket és hir-

detéseket elfogad a „Székely-Udvarhely“ kiadóhivatala Székely-Udvarhelyen.

A Dávid Ferencz Egylet pénztárába: Előfizetési díjat fizettek Pálfi János és Miklósi János 90-94-re D.-Szt.-Márton, Horváthy Imre Fogaras 97-re, Balogh József, Gámán Dezső, Szekula Ákos '96-ra, Májay Béla 97-re Kolozsvár, Pálfi Károly Sz.-Udvarhely 96-ra, Csegezy Pál Dobrest 97-re.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek. Több vidékinek. A kereszturi D.F.E. fiókjának több tagjával volt alkalmunk személyesen beszélni s meggyőződünk, hogy az ottani munkásság nem a vezetők jó akaratán múlt. Ugy tudjuk, a szervezetben némi módosítást terveznek. Mi reméljük, hogy az a fiókegylet megfogja mutatni erejét, ha a tagok is úgy akarják! — N—s urnak. Az egyházi főtanács jegyzőkönyvét egyházunk meg eddig nem nyomatta ki. A lelkészi segélyekről tájékozódni e helyen értesére adhatjuk a következőket 1868. évi áll. segély, Kovács Dénes-alap, Baldáchy-alap, Dávid Ferencz-alap lelkészi államsegély czimeken az 1896. évben kiadatott 7145 frt, vagyis egy személyre esik atlag mintegy 70 frt. — V Zs. Szt.-Ábr. Valóban lélek az, amely megelevenít! Vajha sokan volnának az ily lelkes férfiak!

Az „Unitárius Közlöny“ mindenik évfolyama kapható. Egy évfolyam ára 1 frt 20 kr. 3 frtért három évfolyam bérmentve. Mindenik kiadvány megrendelhető Boros György egyleti titkárnál Kolozsvárt, rózsza-utca 2. sz., vagy Gálfi Lőrincz pénztárnoknál Kolozsvárt, viz-utca 5. sz.

A fejedelem és papja elbeszélő költemény Tarcsaralvi Alberttől. János Zsigmond fejedelemről és Dávid Ferencz püspökről. II-ik kiadás. Egy pld. 10 kr., 25 pld. 2 frt 25., 50 pld. 4 frt, 100 pld. 6 frt, 200 pld. 10 frt, 300 pld. 12 frt. Népszerű, tanúságos, kedves s mégis olesó!

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) **Egyes szám ára:** 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egylet. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra (viz-utca 5. sz.)

TARTALOM: Munkára föl! Boros György. 2. l. — Az új ezer hajnalán. (Költemény.) Murányi Sándor. 4. l. — Kálnoki Bedő Albert. (Arczképpel.) Boros György. 6. l. — Jotékonyosság és jótékony intézetek. 8. l. — Sámuel (Bibliai kép.) Rédigér Géza. 10. l. — A rebillis pap. Angolból: Márkos Albert. 11. l. — Videkről. Omikron. 14. l. — Nők világa 15. l. — Nyílt kérdés. 16. l. — Williams new-yorki lelkészrólunk. 17. l. — En tudom és én akarom. 18. l. — Irodalom. 19. l. — A 10-ik, Unitárius Közlöny szerkesztői. 20. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak: Adtál uram esőt. Ne menj a kártyavetőhöz. T.-szentgyörgyi unitárius egyházunk A 70 pap k nyve. Ujabbán. Az Unitárius Szószék. Segesvárt. Brassóban. Útő Béla Szomorú hírek 20. l. — Egyleti élet és munkásság: A fiók-egyleti tagok díja. A D F E. választmány. Énekkönyv. A D. F. E. népszerű kiadványai. Könnyű segíteni. Az Unitárius Közlöny perselye. Új D F. fiók-egyletek. A D F. E. ajándékai Nagybecsű emlékről. Elismerés. A kereszturi körből Uj előfizetők. „Az Unitárius Közlöny perselye.“ Kérés. Az udvarhelykör Udvarhelyvármegye hivatalos lapja. Nyugfázás Szerkesztői üzenetek.

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt (Belközéputca 2.)